

Številka zadeve: Up-70/15

Datum odločbe: 10. 12. 2015

Področje: nepravdni postopek (odvzem roditeljske pravice)

Izrek: ustavna pritožba zoper sklepa Višjega sodišča v Kopru in Okrožnega sodišča v Ljubljani se zavrne.

Dodatno: začasno zadržanje; odgovor centra za socialno delo; mnenje varuha človekovih pravic (ki je podal le splošno mnenje)

Odločitev: 5:3; PLM 0, OLM 1

SAMO ZA: Deisinger, Korpič – Horvat, Petrič, Pogačar, Zobec

SAMO PROTI: Jadek Pensa, Sovdat, Mozetič

OLM: Jadek Pensa, ki se mu pridružujeta Sovdat in Mozetič

Izločeni: /

POVZETEK ZADEVE:

V nepravdnem postopku je prvostopenjsko sodišče odločilo, da se pritožnici odvzame roditeljska pravica za mladoletno hčer, ker je ugotovilo, da pritožnica zaradi duševne bolezni ni sposobna za varstvo in vzgojo otroka in da ni verjetno pričakovati, da bi se njeno zdravstveno stanje tako izboljšalo, da bi se hči vrnila k njej in da bi pritožnica skrbela za njeno varstvo in vzgojo. Višje sodišče je zavrnilo pritožbo pritožnice in pritrdilo stališču prvostopenjskega sodišča. Pritožnica stališčem sodišč nasprotuje in jim očita, da kršijo njeno pravico do družinskega življenja (53. in 54. člen Ustave in 8. člen EKČP). Zatrjuje, da le obstoj izjemnih okoliščin lahko upraviči izrek tako skrajnega ukrepa, kot je odvzem roditeljske pravice, take izjemne okoliščine pa ne morejo biti podane zgolj zaradi obstoja duševne bolezni matere. Prav tako se ne strinja, da je treba v primerih, ko ni realnih možnosti, da bi starši kdaj v prihodnosti prevzeli skrb za varstvo in vzgoja otroka, ta pa je navezan na rejnike, zagotoviti, da to razmerje postane s posvojitvijo trajno.

Ustavno sodišče je presodilo, da je ukrep odvzema roditeljske pravice pritožnici nujen oziroma utemeljen z obstojem izjemnih okoliščin, ki terjajo, da skrb za varstvo največje otrokove koristi prevlada pred pravicami starša, v tem primeru pritožnice. Poudarilo je, da iz 54. člena Ustave ne izhaja, da bi bila država dolžna zavarovati koristi otroka le v primeru, kadar gre za krivdna ravnanja oziroma opustitve staršev, ki so privedli do ogroženosti otroka, ampak tudi v primeru, ko je mogoče koristi otrok zavarovati v zadostni meri le tako, da si jim zagotovi trajna in stabilna nadomestna vzgoja in varstvo. Pritrdilo je sodiščem in njuni presoji, ki je bila utemeljena s skrbjo za zavarovanje največje koristi otroka. Zato je ustavno pritožbo zavrnilo.

Sodnica Jadek Pensa je v OLM, ki se mu pridružujeta sodnica Sovdat in sodnik Mozetič, poudarila več vidikov, ki so se ji zdeli sporni, med drugim to, da je po pravnomočnosti izpodbijane sodne odločbe prišlo do popolne prekinitve stikov med pritožnico in otrokom, ki bi lahko bilo tudi posledica samovoljnega ravnanja centra za socialno delo; da je odločitev o odvzemu roditeljske pravice utemeljena s ciljem posvojitve otroka proti volji pritožnice; da je s posvojitvijo otrok odtrgan od svojih korenin, pravno in dejansko; da je v večinski odločbi prezrta osrednja prvina pojma otrokove koristi, to je otrokova pravica, da starše pozna in ima z njimi vsaj stike; da se v stališčih sodišč absolutizira otrokovo korist, hkrati pa se intenzivno poseže v pravico otroka, da svojo mater pozna in z njo ohranja stike; da ni korist otroka edini element presoje, ampak bi to moralo biti tudi iskanje pravilnega ravnotežja med nasprotujočimi si interesi; da bi lahko v tem primeru posegli po blažjih ukrepih. Sodnica se je zavzemala, da bi Ustavno sodišče začelo presojo za oceno ustavnosti ZZDR, ki ureja le skrajni ukrep posega v roditeljsko pravico, ne pa blažjih ukrepov. Porajal se ji je tudi dvom, ali sta razlaga ZZDR in izrečeni skrajni ukrep skladna z zahtevo iz MKPI, da se otroka ne sme ločiti od starša zaradi starševske invalidnosti. Šele nato naj bi Ustavno sodišče odločilo o ustavni pritožbi.

Ni ekonomske dimenzije.

EKONOMSKA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	nerazporejeno				

DRUŽBENA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe			PS	S	
Pozicija LM			OLM		
OLM: Jadek Pensa (Sovdat, Mozetič)			2		
ZA: Deisinger, Korpič – Horvat, Petrič, Pogačar, Zobec				1	1

Odločba:

V obravnavani zadevi je družbena dimenzija prisotna v obstoju razmerja med koristmi in pravicami otroka ter pravicami starša (matere). Ustavno sodišče je sledilo odločitvi Višjega sodišča, ki je poudarilo, da pri tehtanju ni mogoče dati prednosti interesu matere po ohranitvi roditeljske pravice, ki je glede na vse konkretne okoliščine izvotljena. Obe sodišči sta obstoj teh okoliščin videli v tem, da ni realnih možnosti, da bi lahko pritožnica kdaj prevzela skrb za varstvo in vzgojo mladoletne hčere in da bi prišlo do ponovne združitve družine. Pretehtalo je načelo največje koristi otroka, ki je v tem primeru izrazito šibkejši subjekt, in odločitvi sodišč, ki sta sledili temu načelu. Starševska vez med pritožnico in otrokom ni bila nikoli vzpostavljena, otrok je bil pri štirih tednih starosti zaradi ogroženosti odvzet materi in nameščen v rejniško družino, varstvo njegove največje koristi pa terja, da to razmerje med otrokom in rejniki postane trajno, ker je s tem otroku zagotovljen zdrav duševni in telesni razvoj. S tem je Ustavno sodišče pritrdilo stališčem sodišč in dopustilo oblastno intervencijo v razmerje med staršem in otrokom zato, da bi varovalo pravice in koristi šibkejše skupine. Ker pa pri tem, kot izhaja iz OLM, ni presojalo sorazmernosti ukrepa glede na njegove posledice za pravice matere in glede bolj celovitega pojmovanja otrokove koristi, lahko odločitev opredelimo kot nesorazmerno v korist pravic ene od strani, , torej gre za **pozicijo 4**.

Nasprotna odločitev:

V nasprotnem primeru bi Ustavno sodišče razveljavilo sodbo in zadevo vrnilo sodišču v ponovno odločanje, pri čemer lahko domnevamo, da bi sledilo argumentaciji iz OLM in sodišču predlagalo, da ponovno presodi o sorazmernosti izrečenega ukrepa. **Pozicija 3**.

OLM:

Širše razlaga načelo največje koristi otroka, ki je tudi v tem, da otrok spozna in ima stik s svojim staršem, da pozna svoje korenine. Iz OLM je mogoče razbrati, naj se roditeljska pravica materi ne odvzame, še posebej tudi ne zato, ker gre za duševno bolno osebo, ki je torej invalid, ampak naj se poseže po blažjem ukrepu, ker pa ZZDZR tega blažjega ukrepa ne dopušča, bi bilo treba oceniti njegovo skladnost z ustavo. Ker se OLM v bistvu zavzema za bolj sorazmerno presojanje med pravicami otroka in matere, je to **pozicija 3**.

AVTORITARNA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe		PS			S
Pozicija LM	OLM				
OLM: Jadek Pensa (Sovdat, Mozetič)	2				
ZA: Deisinger, Korpič – Horvat, Petrič, Pogačar, Zobec				1	1

Odločba:

V obravnavanem primeru gre za avtoritarno dimenzijo, ker gre za oblastni poseg v pravice posameznika, konkretno odvzem roditeljske pravice materi zaradi njene duševne bolezni. Ustavno sodišče je pritrdilo stališčem sodišč in centra za socialno delo, ki so odločila, da se pritožnici odvzame roditeljska pravica. S tem je zagovarjalo avtoriteto oblastnih institucij in poseglo v tradicionalno intimno razmerje med staršem in otrokom. Poleg tega je s tem tudi dopustilo, da pride do posvojitve in razmerje med rejniki in mladoletnim otrokom postane trajno. **Pozicija 5.**

Nasprotna odločitev:

V nasprotnem primeru Ustavno sodišče ustavne pritožbe ne bi zavrnilo, ampak bi odločilo v korist matere, s čimer ne bi dopustilo, da se ji odvzame roditeljska pravica in posledično tudi ne bi prišlo do možnosti posvojitve, temveč bi razveljavilo sodbi sodišč in zadevo vrnilo v novo odločanje. To bi bila sicer pozicija 1, vendar gre OLM še dlje v svojem stališču, da bi Ustavno sodišče moralo presojati skladnost ZZZDR z ustavo. **Pozicija 2.**

OLM:

Zavzema se za presojo ustavnosti ZZZDR in šele po tej odločitvi bi se odločalo o ustavni pritožbi, pri čemer je jasno nakazano, da naj bi bil ZZZDR protiustaven, ker ne dopušča blažjih ukrepov namesto tako invazivnih posegov v razmerje med staršem in otrokom, kot sta odvzem roditeljske pravice in trajni ukrep posvojitve. **Pozicija 1.**

MEDNARODNA PRAVNA VPETOST (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno-NC)		
Odločitev in sodniki ZA: Deisinger, Korpič – Horvat, Petrič, Pogačar, Zobec	4	Ustavno sodišče se sklicuje na EKČP in prakso ESČP ter na nekatere druge mednarodne instrumente s področja človekovih pravic, zlasti pravic otroka.
OLM: Jadek Pensa (Sovdat, Mozetič)	4	Sklicuje se na mednarodne instrumente s področja človekovih pravic in prakso nemškega Zveznega ustavnega sodišča ter prakso ESČP.

NAKLONJENOST VLADI (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev in sodniki ZA: Deisinger, Korpič – Horvat, Petrič, Pogačar, Zobec	nc	

OLM: Jadek Pensa (Sovdat, Mozetič)	nc	
---------------------------------------	-----------	--

NAKLONJENOST DZ (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev in sodniki ZA: Deisinger, Korpič – Horvat, Petrič, Pogačar, Zobec	nc	
OLM: Jadek Pensa (Sovdat, Mozetič)	nc	